

FOTOGRAFIE: Geert van Kesteren
 TEKST: Rixt Albertsma

Armoede in Nederland... feit of fictie?

'Wat nou armoede, Nederland is toch een welvarend land!' Dat is wat we vaak denken. Toch is armoede wel degelijk een probleem in Nederland. De groep mensen die elke maand weer moeite heeft om rond te komen is veel groter dan we denken. Zelfs nu de crisis weer voorbij is, hebben veel mensen moeite om de eindjes aan elkaar te knopen.

Yvonne's nieuwe vriend en haar zoon samen op de bank.

Maatschappelijk werker Titia komt af en toe langs. 'Mensen als Yvonne zien de politie en maatschappelijke instanties die zouden kunnen helpen, juist als de vijand; die willen haar weg hebben uit de enige vertrouwde wereld die ze kent.'

SOCIAAL ISOLEMENT

Yvonne heeft drie kinderen van drie mannen en leeft van een bijstandsuitkering.

Yvonne woont in een buurt met veel armoede. Mensen komen hier snel terecht in een verstaving, depressie of criminaliteit. Dat leidt tot sociaal isolement.'

Tijdens een gratis dagje pretpark heeft Yvonne's dochter frietjes gekregen. 'Mooi, dat scheelt', zegt Yvonne, 'dan is een boterham straks wel genoeg.'

W

Wat is armoede eigenlijk en wanneer ben je arm? Daarover verschillen de meningen en het is lastig om er een eenduidig antwoord op te geven. Ben je arm als je niet de nieuwste smart-tv kunt kopen? Ben je arm als je kinderen niet mee kunnen op schoolreisje of geen lid kunnen worden van een sportclub? Of ben je arm als je maar tien euro per week kunt besteden aan eten?

Armoede is een subjectief begrip. In Afrika betekent het iets anders dan in Europa. De kans dat we hier doodgaan van de honger is niet zo groot. Maar als je kosten elke maand structureel hoger zijn dan je inkomsten en er daardoor allerlei psychische en sociale problemen ontstaan, dan is dat ook een vorm van armoede. Veel mensen realiseren zich niet hoeveel huishoudens problemen hebben.

► Lees verder op pagina 43

De 3.000 euro schuld bij een webwinkel is een groot probleem. Gelukkig wil de bank helpen. Gert heeft een bankpas waarmee hij elke week precies 90 euro kan opnemen.

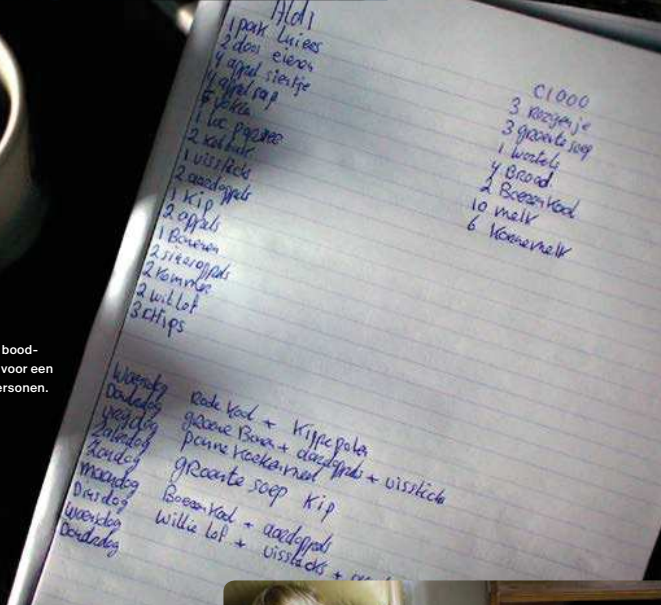
Gert heeft 26 jaar gewerkt, maar is al sinds 1998 arbeidsongeschikt. Zijn uitkering bedraagt 1.038 euro per maand; 800 euro daarvan gaat op aan vaste lasten en betalingsregelingen.

Zondagochtend, het gezin gaat naar de kerk.

De wekelijkse boodschappenlijst voor een gezin van 6 personen.

Hun geloof in God helpt Gert en Rita om te gaan met de deprimerende gevolgen van hun armoede. Het helpt hen de positieve kant van het leven te blijven zien.

Alles in het huis hebben ze gekregen, behalve de tv. 'Het is niet makkelijk om om dingen te vragen', zegt Gert, 'maar als je geen geld hebt, leer je snel.'

Vloerbedekking in hun slaapkamer kunnen Rita en Gert niet betalen.

SCHULDEN

Gert en Rita voeden vier kinderen op, ze leven van een WAO-uitkering. Na aftrek van huur, vaste lasten en betalingsregelingen is hun weekbudget 90 euro.

'Een maatschappelijk werker heeft me geholpen. Nu gaat het veel beter, maar mijn leven is niet makkelijk. Ik geloof dat ik nog nooit echt gelukkig ben geweest.'

'Ik zou mijn zoon graag trakteren op een dagje pretpark. Dat dat niet kan maakt me verdrietig. En ik wil 'm geen schoenen van 12 euro geven van het Leger des Heils, ik wil met 'm naar Footlocker. Net als andere ouders.'

Roger heeft regelmatig moeten rondkomen van 25 tot 30 euro per maand. Zijn vrouw vertrok en overheidsinstanties geloofden niet dat hij alleen voor zijn kinderen zorgde: 'Ze dachten dat ik loog. Subsidies kreeg ik niet, boetes des te meer.'

'Dat ik geen bedelaar ben geworden, heb ik te danken aan mensen in de buurt die me hielpen. Maar er was een tijd dat we wekenlang alleen maar aardappels en uien aten.'

DE ALLEENSTAANDE VADER

Roger is gescheiden en voedt zijn twee kinderen op. Hij is arbeidsongeschikt en leeft van 30 euro per week.

Volgens het Nibud hebben 2,5 miljoen huishoudens onvoldoende spaargeld om onverwachte grote tegenvallers op te vangen. Als er iets gebeurt of kapot gaat kan dat grote invloed hebben. Een auto die ze niet kunnen laten repareren betekent dan misschien extra kosten voor het openbaar vervoer, te laat thuis voor de opvang van de kinderen of met een dure taxi naar het ziekenhuis. Een uitkomst voor veel mensen is dan – vaak duur – lenen, waardoor ze zich in de schulden steken.

Armoede in Nederland is vaak ook onzichtbaar. Dat komt omdat geld in het algemeen, en vooral het hebben van financiële problemen nog steeds een taboe is. De helft van de huishoudens heeft echter moeite om elke maand weer rond te komen en een op de drie huishoudens heeft betalingsachterstanden. Dat zijn er nogal wat. Toch zijn dat niet per definitie mensen die armoede hebben of ervaren.

Grote problemen ontstaan vaak als mensen problematische schulden hebben. Dat zijn schulden die niet in drie jaar terugbetaald kunnen worden. In Nederland gaat het om 10 procent van de huishoudens die in zo'n situatie zitten. Nog eens 10 procent van de huishoudens dreigt in zo'n situatie terecht te komen.

EEN OP DE VIJF
Zoveel huishoudens hebben reële problemen als het om hun financiële situatie gaat.

► Lees verder op pagina 47

Na zes maanden geen huur te hebben betaald, werden Maria en haar twee kinderen uit hun huurwoning gezet. Vervolgens beëindigde de sociale dienst haar uitkering. De reden: ze had geen vast adres.

Sinds drie weken huurt Maria deze flat van iemand anders. Er is elektriciteit, maar Maria heeft geen geld voor lampenbolletjes. De tv, die niet is aangesloten op de kabel, doet daarom dienst als lamp.

Vandaag bestaan het ontbijt en de lunch uit een zakje chips. Het gezin eet al wekenlang kaastosti's en kippensoep. Voor 10 euro per week kun je niet veel kopen.

Maria's zoon is ziek. Haar dochter kon er niet van slapen. En dus gaat er vandaag niemand naar school.

Moeder, dochter en zoon slapen alle drie op luchtbedden onder dunne dekens. De lakens gebruiken ze als gordijnen.

UITGEZET

Maria (48) is gescheiden, werkloos en ontvangt geen uitkering. Ze leeft met twee van haar drie kinderen op 10 euro per week.

De maatschappelijk werker over Maria's financiële situatie: 'Haar leven staat in schril contrast met de algemene welvaart in Nederland. Wie zo in armoede leeft, kan amper deelnemen aan de maatschappij. Als dit je leven is, houd je dat al snel geheim.'

Nathalie's dochter kreeg van haar vader geld voor haar verjaardag. Ze kocht er een mobiele telefoon van. Ze kan alleen gebeld worden, zelf bellen gaat niet. Er is geen geld voor een prepaid kaart.

'Afgelopen winter zaten we met z'n vieren op de bank onder een deken, met al onze kleren aan. Het was ijskoud, we hadden geen gas en geen elektriciteit. Toen ik smeekte om coullance om de verwarming aan te kunnen zetten, werd me verteld dat het juist handig was, die winter. Zo kon ik m'n eten tenminste vers houden op het balkon.'

'Op een dag kreeg ik een enorme energierekening, die ik nooit kon betalen binnen de gestelde termijn van een week', vertelt Nathalie. 'Ik kon niemand bellen, want ik had geen tegoed op mijn telefoon. Toen hebben we anderhalf jaar lang geen gas en elektriciteit gehad. Zo streng worden de regels gehandhaafd.'

REGELS ZIJN REGELS

Nathalie is een alleenstaande moeder die met haar drie kinderen rondkomt van 60 euro per week.

'Mijn kinderen zien er altijd netjes en verzorgd uit, maar er is zoveel dat ik ze niet kan geven.'

Dat kun je best een maatschappelijk probleem noemen. Het hebben van significante schulden zorgt vaak voor problemen voor de persoon zelf. Door het niet kunnen betalen worden schulden alleen maar groter. Mensen ervaren hun situatie als heftig en de geestelijke en fysieke impact kan groot zijn. Mensen kunnen niet meer naar een verjaardag, omdat ze geen geld hebben voor een cadeautje. Ze durven geen contacten meer aan te gaan uit schaamte voor hun situatie. Ze kunnen onvoldoende afwisselend en gezond eten omdat ze maar 90 euro per maand te besteden hebben. Financiële problemen brengen ook kosten mee voor de samenleving. Eén huishouden met problematische schulden kost de samenleving ongeveer 100.000 euro. Het gaat dan bijvoorbeeld om uitkeringen, incassotrajecten, hulpverlening en de kosten van psychische en sociale klachten.

Is het niet ook een beetje eigen schuld, dikke bult? Dat denken we soms. Maar achter elk cijfer van het Nibud schuilt een verhaal. In de praktijk blijkt dat het vaak omstandigheden zijn die buiten onze invloed liggen, die mensen in de problemen brengen. Denk bijvoorbeeld aan een scheiding, ontslag of ziekte. Het zijn ook niet per definitie de laagste inkomens die het het zwaarst hebben. Vooral middeninkomens hebben het moeilijk. Hun kosten zijn de afgelopen jaren erg gestegen, terwijl ze niet of nauwelijks in aanmerking komen voor allerlei tegemoetkomingen. Hoe zorg je dan dat je financieel weerbaar blijft? De Volksbank wil klanten hierin bijstaan. •

Bron: Wilco van Dijk, professor en houder van de Nibud-leerstoel Psychologische Determinanten van Economisch Keuzegedrag